

IZVOD IZ STUDIJE ZAŠTITE SPOMENIKA PRIRODE „ŠALINAČKI LUG”

U skladu sa članom 42. stav 9. Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS”, br. 36/09, 88/10, 91/10-ispravka, 14/16, 95/18-dr. zakon i 71/21), Ministarstvo zaštite životne sredine objavljuje izvod iz studije zaštite na osnovu koga će zainteresovana javnost moći da identifikuje u prostoru definisane granice i režime zaštite zaštićenog područja II (druge) kategorije, Spomenik prirode „Šalinački lug”.

Spomenik prirode „Šalinački lug” je manja, malo izmenjena, fizički jasno izražena, prepoznatljiva, reprezentativna prirodna celina, sa značajnim biodiverzitetnim obeležjima i vrednostima od naučnog, estetskog i obrazovnog značaja.

Spomenik prirode „Šalinački lug” nalazi se na aluvijalnoj ravni, u blizini grada Smedereva, na oko 3 km južno od desne obale reke Dunav i oko 1,5 km od leve obale reke Velike Morave. Administrativno pripada teritoriji grada Smederevo, selo Šalinac.

Lužnjakova šuma u selu Šalinac vrednuje se kao prirodno dobro sa botaničkog aspekta zbog reprezentativne šumske zajednice, srpske lužnjakovo-jasenove šume tipa *Quercus-Fraxinetum serbicum* Rud., odnosno zajednice *Querceto-Fraxinetum serbicum* Rudski, i čiste zajednice hrasta lužnjaka, koja je na teritoriji Republike Srbije od prioriteta za zaštitu. Nekada su šume hrasta i poljskog jasena zauzimale poplavna područja Dunava i Velike Morave, a danas predstavljaju pravu retkost, kako na teritoriji Srbije, tako i širom Balkana. Od nekada guste, floristički bogate i široko rasprostranjene šume hrasta lužnjaka i poljskog jasena, na području Šalinčakog luga zadržalo se samo 168 velikih stabala hrasta lužnjaka (*Quercus robur* L.; Syn. *Q. pedunculata* Ehrh.), starih oko 200 godina. Sačuvano je i samo nekoliko odraslih primeraka poljskog jasena (*Fraxinus angustifolius*), koedifikatora ovog tipa šume.

Pored šumskih zajednica, na području Šalinačkog luga evidentirane su i pojedine vrste flore i faune, koje ovom području daju još veći značaj zbog svoje važnosti na nacionalnom međunarodnom nivou, a to su: sova kukuvija (*Tyto alba*), mali mišouki večernjak (*Myotis blythii*), dugouhi večernjak (*Myotis bechsteinii*), seoski detlić (*Dendrocopos syriacus*), rusi svračak (*Lanius collurio*), uskršnji leptir (*Zerynthia polyxena*), hrastova strižibuba (*Cerambyx (Cerambyx) cerdo*), beli slez (*Althaea officinalis*), hajdučica (*Achillea millefolium*) i druge.

Na području Spomenika prirode „Šalinački lug” zabeleženo je prisustvo 37 vrsta ptica, a najveći kuriozitet su sove kukuvije (*Tyto alba*), koje se primarno gnezde u dupljama starih stabala, što je jedinstvena pojava u Srbiji. Među zabeleženim vrstama su 3 sa dodatka I evropske Direktive o pticama-seoski detlić (*Dendrocopos syriacus*), srednji detlić (*Leipicus medius*) i rusi svračak (*Lanius collurio*), kao i jedna globalno ugrožena vrsta široke oblasti rasprostranjenja-grlica (*Streptopelia turtur*).

U skladu sa međunarodnim kriterijumima, Šalinački lug je prepoznat kao Emerald područje radi zaštite i očuvanja tipova staništa koja se nalaze na Rezoluciji 4. Bernske Konvencije, i to: 44.1 – Obalske formacije vrba i 44.43 – Jugoistočne evropske jasenovo-hrastovo-jovine šume.

GRANICE PRIRODNOG DOBRA

Spomenik prirode „Šalinački lug” obuhvata površinu od 19 ha 08 a 40 m², od čega je u režimu II stepena zaštite 15 ha 61 a 42 m² (81,82%), i u režimu III stepena zaštite 3 ha 46 a 98 m² (18,18%).

Opis granice SP „Šalinački lug” počinje u KO Šalinac u najsevernijoj tački, na tromedi katastarskih parcela br. 63/38, 63/28 i 63/45, odakle u pravcu jugoistoka prati severoistočnu granicu kat. parc. broj 63/45, a zatim jugoistočnim i istočnim granicama kat. parc. br. 63/45, 63/46 i 63/1 do tačke na medi kat. parc. br. 63/7 i 63/1 sa koordinatama Y= 501 455,64 i X= 4 948 734,32 odakle seče kat. parc. br. 63/1 po prelomnim tačkama sa koordinatama Y= 501 416,38 i X= 4 948 721,36, Y= 501 407,80 i X= 4 948 677,54 i Y= 501 457,33 i X= 4 948 623,25 iz koje seče kat. parc. br. 63/1, 63/7, 63/33 i 63/30 u pravcu tromede kat. parc. br. 63/30, 63/37 i 63/1. Od te tromede granica u pravcu

juga prati istočnu granicu kat. parc. broj 63/30, a zatim skreće ka zapadu južnim granicama kat. parc. br. 63/30 i 639/47 do tačke na medi kat. parc. br. 639/47 i 639/39 sa koordinatama $Y = 501\ 328,78$ i $X = 4\ 948\ 365,63$ iz koje seče kat. parc. broj 639/47 u pravcu najistočnije tačke kat. parc. broj 639/40, a zatim nastavlja istim pravcem jugoistočnom i jugozapadnom granicom kat. parc. broj 639/40 do tromede kat. parc. br. 639/40, 639/41 i 639/11. Od te tromede granica u pravcu severoistoka prati severozapadne granice kat. parc. br. 639/41, 639/1, 639/46 i 639/45 do početne tačke opisa granice.

Spomenik prirode „Šalinački lug” obuhvata katastarske parcele koje se nalaze u KO Šalinac i to: br. 63/7, 63/30 (deo), 63/31, 63/33 (deo), 639/1 (deo), 639/40, 639/41, 639/45, 639/46 i 639/47(deo).

Opis granica režima zaštite II (drugog) stepena

Opis granica režima zaštite II stepena počinje u KO Šalinac u najsevernijoj tački, na tromedi kat. parc. br. 63/38, 63/28 i 639/45, odakle u pravcu jugoistoka prati severoistočnu granicu kat. parc. broj 639/45, a zatim jugoistočnim i istočnim granicama kat. parc. br. 639/45, 639/46 i 639/1 do tačke na medi kat. parc. br. 63/7 i 639/1 sa koordinatama $Y = 501\ 455,64$ i $X = 4\ 948\ 734,32$ odakle seče kat. parc. broj 639/1 po prelomnim tačkama sa koordinatama $Y = 501\ 416,38$ i $X = 4\ 948\ 721,36$, $Y = 501\ 407,80$ i $X = 4\ 948\ 677,54$ i $Y = 501\ 457,33$ i $X = 4\ 948\ 623,25$ iz koje seče kat. parc. broj 639/1, 63/7 i 63/33 do tačke na medi kat. parc. br. 63/33 i 63/30 sa koordinatama $Y = 501\ 535,70$ i $X = 4\ 948\ 707,06$ iz koje u pravcu juga prati istočne granice kat. parc. br. 63/33 i 63/31 a, zatim skreće ka zapadu južnom granicom kat. parc. broj 639/1 do njene najjužnije tačke na medi kat. parc. br. 639/1 i 639/47 iz koje seče kat. parc. broj 639/47 u pravcu najistočnije tačke kat. parc. broj 639/1 čijom južnom granicom stiče do četvoromede kat. parc. br. 639/41, 639/11, 617/2 i 716/1. Iz te četvoromede granica u pravcu severoistoka prati severozapadne granice kat. parc. br. 639/41, 639/1, 639/46 i 639/45 do početne tačke opisa granice.

Režim II stepena zaštite obuhvata katastarske parcele: br. 63/7 (deo), 63/31, 63/33 (deo), 639/1 (deo), 639/41, 639/45, 639/46 i 639/47 (deo).

Opis granica režima zaštite III (trećeg) stepena

Opis granica režima zaštite III stepena počinje u KO Šalinac u najsevernijoj tački, na tromedi kat. parc. br. 63/30, 63/37 i 63/1 odakle u pravcu juga prati istočnu granicu kat. parc. broj 63/30, skreće ka zapadu južnim granicama kat. parc. br. 63/30 i 639/47 do tačke na medi kat. parc. br. 639/47 i 639/39 sa koordinatama $Y = 501\ 328,78$ i $X = 4\ 948\ 365,63$, iz koje seče kat. parc. broj 639/47 u pravcu najistočnije tačke kat. parc. broj 639/40, a zatim nastavlja istim pravcem jugoistočnom i jugozapadnom granicom kat. parc. broj 639/40 do tromede kat. parc. br. 639/40, 639/41 i 639/11. Iz te tromede granica u pravcu istoka prati južnu granicu kat. parc. broj 639/41 do njene najistočnije tačke iz koje seče kat. parc. broj 639/47 u pravcu najjužnije tačke kat. parc. broj 639/1 i istim pravcem nastavlja južnom granicom kat. parc. broj 639/1, a zatim skreće na sever zapadnom granicom kat. parc. broj 63/30 do tačke na medi kat. parc. br. 63/30 i 63/33 sa koordinatama $Y = 501\ 535,70$ i $X = 4\ 948\ 707,06$ iz koje seče kat. parc. broj 63/30 u pravcu početne tačke opisa.

Režim III stepena zaštite obuhvata katastarske parcele: br. 63/30 (deo), 639/40 i 639/47 (deo).

REŽIMI ZAŠTITE

U II (drugom) stepenu zaštite mogu se vršiti upravljačke intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unapređenja zaštićenog područja, bez posledica po primarne vrednosti njihovih prirodnih staništa, populacija, ekosistema, obeležja predela i objekata geonasleda, takođe se mogu obavljati tradicionalne delatnosti i ograničeno koristiti prirodni resursi na održiv i strogo kontrolisan način. Specifična namena i uslovi zaštite lokaliteta u režimu zaštite II stepena SP „Šalinački lug” zahtevaju poseban pristup u sprovođenju mera zaštite, dozvoljenih načina korišćenja i prezentacije dobra.

Osim mera zabrana koje su definisane članom 35. Zakona o zaštiti prirode i Uredbom o režimima zaštite („Službeni glasnik RS”, broj 31/12), određuju se i sledeće specifične mere zaštite, kako bi se izbeglo ugrožavanje temeljnih vrednosti zaštićenog područja.

U režimu zaštite II (drugog) stepena SP „Šalinački lug” zabranjuju se sledeći radovi i aktivnosti:

- izgradnja svih vrsta objekata, osim postavljanja montažno-demontažnih objekata, koji bi služili zaštiti i promociji prirodnog dobra, poput objekata za potrebe upravljača (manji informativni punktovi);
- izgradnja velikih infrastrukturnih objekata, kao i objekata za masovni turizam;
- čista seča;
- odstrel divljih vrsta;
- nekontrolisano i neplansko uništavanje vegetacije (uklanjanje pojedinačnih zdravih kao i suvih stabala);
- ispaša stoke;
- košenje trave;
- pošumljavanje i sadnja alohtonih vrsta;
- unošenje alohtonih (stranih) i invazivnih vrsta;
- uklanjanje žbunaste vegetacije tokom reproduktivnog perioda ptica (15. marta-15. avgusta);
- organizovanje sportskih i kulturnih manifestacija u periodu između 15. marta i 15. jula.

Ograničavaju se radovi i aktivnosti na:

- ograđivanje zaštićenog dobra, sa ostavljanjem ulazno-izlaznih punktova;
- gazdovanje šumama i šumskim zemljištem, koje je usmereno u pravcu očuvanja postojeće šumske vegetacije;
- radove na održavanju i revitalizaciji autohtonog staništa, koji ne podrazumevaju upotrebu hemijskih sredstava;
- preduzimanje adekvatnih aktivnih mera zaštite, u smislu mehaničkog uklanjanja alohtonih invazivnih vrsta, a u cilju obnove autohtone vegetacije, kao i mehaničke mere kontrole širenja alohtonih invazivnih vrsta na narušenom delu staništa i rubovima šume;
- praćenje stanja (monitoring) flore i faune;
- rekonstrukciju i adaptaciju turističke infrastrukture, postavljanje manjih montažnih objekata koji su primarno namenjeni prezentaciji prirodnih vrednosti;
- turizam manjeg obima koji za cilj ima promociju i prezentaciju prirodnih vrednosti.

Na delu prostora zaštićenog prirodnog dobra Spomenik prirode „Šalinački lug” ustanovljava se **režim III (trećeg) stepena zaštite**, kojim se utvrđuje ograničeno i kontrolisano korišćenje prirodnih resursa. Aktivnosti na zaštićenom području mogu se vršiti u meri koja omogućava unapređenje stanja područja bez posledica po njegove prirodne i stvorene vrednosti, a u skladu sa važećim zakonima.

Na području Spomenika prirode „Šalinački lug”, pored mera propisanih Zakonom o zaštiti prirode i Uredbom o režimima zaštite, propisuju se i ostale zabrane i ograničenja.

Zabranjuju se sledeći radovi i aktivnosti:

- izgradnja industrijskih, privrednih, hidrotehničkih i drugih objekata, uključujući stambene i vikend objekte;
- izgradnja hidrogeoloških objekata (bunara i pumpi) za vodosnabdevanje;
- korišćenje i pretvaranje postojećih hidrogeoloških objekata kao recipijenata otpadnih i fekalnih voda;
- zasipanje mrtvaje (kanala koji opasuje prirodno dobro), kao i odvodnjavanje, dreniranje voda koje prirodno teku mrtvajom;
- upuštanje otpadnih i fekalnih voda u mrtvaju, obodni kanal;
- korišćenje veštačkog đubriva na poljoprivrednom zemljištu koje se graniči sa prirodnim dobrom;
- otvaranje drenažnih kanala, vada;
- otvaranje pozajmišta;

- promena i uspostavljanje režima podzemnih i površinskih voda bez prethodno izdatih uslova zaštite prirode;
- izgradnja objekata za konvencionalno gajenje domaćih životinja i divljači;
- promena namene površina, koja nije u skladu sa konceptom korišćenja prostora i važećim planskim aktima;
- ispaša stoke i ograničenje pristupa spomeniku prirode u reproduktivnom periodu (mart-juli);
- deponovanje otpadaka i smeća na zaštićenoj površini;
- vršenje zemljanih, građevinskih, šumarskih i drugih radova kojima se mogu narušiti estetske i ambijentalne vrednosti zaštićenog prostora, pogoršati njegove karakteristike i primarne vrednosti ili ugroziti biodiverzitet;
- raskopavanje i deponovanje zemlje;
- postavljanje (ukucavanje) tabli i drugih obaveštenja na deblima zaštićenih stabala;
- izvođenje geoloških istraživanja u cilju utvrđivanja kvaliteta i rezervi mineralnih sirovina;
- industrijska i individualna eksploatacija mineralnih sirovina i otvaranje pozajmišta;
- odlaganje predmeta i pomoćnih alatki na prostoru prirodnog dobra čime se narušava njegov izgled;
- deponovanje komunalnog, industrijskog, opasnog i drugog otpada i otpadnih materija;
- formiranje stočnog groblja;
- ispuštanje otpadnih voda u zemljište;
- izgradnja septičkih jama propusnog tipa;
- prosecanje novih saobraćajnica i postavljanje električnih vodova;
- korišćenje, uništavanje ili preduzimanje drugih aktivnosti koje mogu dovesti do ugrožavanja staništa strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta flore, faune i gljiva;
- sakupljanje zaštićenih vrsta izvan propisanog perioda i korišćenjem tehničkih sredstava koja mogu oštetiti ili uništiti jedinke, odnosno njihova staništa;
- krčenje vegetacije i obavljanje drugih radnji na mestima i na način koji može izazvati pojavu procesa erozije i spiranja zemljišta;
- unošenje stranih vrsta flore i faune;
- čista seča šume i seče koje nisu u skladu sa Osnovom gazdovanja šumama;
- kresanje lisnika za stočnu hranu;
- loženje vatre na zaštićenom prirodnom dobru;
- seča, lomljenje grana, kidanje lišća zaštićenih stabala ili preduzimanje bilo koje radnje koja bi izmenila njihov današnji izgled ili dovela u pitanje biološki opstanak;
- branje, lomljenje, kidanje i iskopavanje biljnih vrsta u prirodnim sastojinama;
- postavljanje (ukucavanje) tabli i drugih obaveštenja na stablima.

Ograničavaju se radovi i aktivnosti na:

- biološko-tehničke radove u cilju zaštite, a pod uslovima Zavoda za zaštitu prirode Srbije;
- plavljenje terena i podizanju nivoa podzemnih voda;
- povećanje protoka u mrtvaji, obodnom kanalu;
- sanaciju napuštenih hidrogeoloških objekata (bunara i pumpi) i sengrupa;
- postavljanje osmatračkih objekata, pijezometara, kao i opremanje postojećih savremenim uređajima;
- uspostavljanje hidrološke stanice;
- vršenje stručnih dendrohigijenskih zahvata, odsecanje suvih grana, zatvaranje šupljina, premazivanje svih delova preseka ili mesta gde su otpale grane i drugo;
- eksploataciju šuma samo u cilju sprovođenja sanitarnih seča;
- primenu odgovarajućih bioloških mera protiv fitopatoloških i entomoloških oboljenja šuma;
- primenu odgovarajućih mera sanacije i zaštite na deblima stabala zahvaćenih truljenjem (skidanje karpofora u pridanku debala i mehaničko čišćenje tih mesta, a potom premazivanje adekvatnim zaštitnim sredstvima, kalemarskim voskom, kambisanom i drugim sredstvima);
- očuvanje starih i sasušenih stabala na kojima se gnezde dupljašice;
- sakupljanje semena u godini punog uroda semena u cilju očuvanja genofonda vrste;

- postavljanje informativnih tabli u cilju obaveštavanja i prezentacije zaštićenog prirodnog dobra;
- izvođenje hitnih i neophodnih sanacionih šumskih radova nakon akcidentnih situacija prilikom vetroлома, vetroizvala, požara, kalamiteta insekata i slično;
- postavljanje namenskih kućica za gnežđenje ptica na određenim lokacijama, uz redovno održavanje i monitoring;
- odvijanje lovnih aktivnosti i drugih redovnih mera korisnika usmerenih ka uzgoju, zaštiti i korišćenju divljači prema prihvaćenim planskim dokumentima (lovne osnove);
- kretanje motornih vozila isključivo po postojećim šumskim putevima;
- održavanje postojećih pešačkih staza;
- sprovođenje odgovarajućih mera protivpožarne zaštite.